

Úskalí požadavků a regulace ESG

Jak nahlížet na ESG? Tato tři písmena slyšíme v tomto roce velice často, a řada z nás, interních auditorů, problematiku ESG vnímá už několik let.

Ing. Radek Ščotka, MBA

Působí ve společnosti Argeus, s.r.o., a to na pozici interního auditora se specializací na Risk Management. Jmenovaný vede projektové týmy při řízení rizik v oblasti ochrany dat a bezpečnosti ICT. Radek Ščotka má dlouholetou praxi v bankovním sektoru se specializací na problematiku cenných papírů a investičního bankovníctví. Další manažerské zkušenosti nabyt na poli auditu. Věnuje se projektům řízení rizik v korporátní sféře českých i nadnárodních společností, vedl implementaci systémů a metodik řízení rizik, interních auditů prostřednictvím sofistikovaných softwarových platform u mnoha českých i nadnárodních společností. Radek Ščotka je aktivní v lektorské činnosti a zaměřuje se na propojení světa interního auditu, rizik a kontrolních prvků do praxe. Ing. Ščotka je absolventem Ekonomické fakulty VŠB Technické University Ostrava a The Free Swiss University of St. George's.

Ale pojďme se na tuto širokou množinu podívat krok za krokem. Možná by bylo vhodné nejprve zmínit termín „udržitelnost“. Jedná se o oblast, která je spouště lidí známá, je bližší i laické veřejnosti a řada interních auditorů si dovede představit, že se jedná o potřebu učinit naši existenci, tedy svět,

ve kterém žijeme, udržitelným. Drtivá většina zemí se snaží řešit aktuální rizika: změna klimatu, demografické změny, ztráta úrodné půdy, nedostatek pitné vody, drahé energie, plýtvání, sociální nerovnosti, správná corporate governance, ekonomická a politická nestabilita, válečné konflikty, pandemie a epidemie, zranitelnosti dodavatelských

řetězců, řízení životního cyklu výrobků, globalizace versus lokalizace.

Udržitelnost má návaznost na „Udržitelný rozvoj“, což je druh rozvoje, který se zároveň snaží odstranit nebo zmírnit negativní projevy dosavadního způsobu vývoje lidské společnosti. Minulý i současný

vývoj lidstva je založený především na ekonomickém růstu, je dána metrika hrubého domácího produktu a pouze růst HDP je připisován jako pozitivum pro úspěšný stát. Toto se však nezvratně podepisuje na podobě a fungování naší planety. Většina přírodních zdrojů je konečná a jejich nadměrné čerpání planetu Zemi poškozují, jedná se o žití

na úkor budoucích generací, dnes žijeme a rozvíjíme se díky dluhům. Udržitelný rozvoj nebere v potaz pouze ekonomický růst, ale i zachování životního prostředí, sociální, společenské aspekty a správné řízení veškerých souvisejících procesů společnosti, lidstva.

Při analýzách relevantních rizik by se interní auditoři měli zabývat ústřední otázkou, jak uchovat kvalitu života a zajistit potřeby současných generací, aniž by bylo ohroženo naplnění potřeb budoucích generací a jiných lidí. Je velmi potřebné si uvědomit, že sociální, environmentální a ekonomické standardy současné generace, nemůžeme dále řešit na úkor budoucích generací, či jedna část populace na Zemi, nemůže žít na úkor druhé části. Státy, společnosti jsou nyní v globalizovaném světě úzce propojeny, a pokud hledáme vhodná řešení, nelze upřednostnit taková řešení, která budou na úkor ostatních. Z výše uvedeného vyplývá, že udržitelný rozvoj by měl být v rovnováze.

„ESG je v dnešní době na křižovatce z pohledu odpovědných osob.“

Udržitelný rozvoj sice historicky vychází z potřeby lépe chránit přírodu a životní prostředí, dnes se však vztahuje i na oblast kvalitního, efektivního vládnutí a správy věcí veřejných. Aby bylo dosaženo skutečného udržitelného rozvoje, je třeba vytvářet soudržné veřejné politiky ve všech jejich formách: dlouhodobé strategie, smysluplné zákony, ekonomické, politické, dotační, finanční nástroje.

Zrychlující se technologická změna a narůstající propojování současného světa znamená, že je nutné vnímat svět v souvislostech a brát ohled na zodpovědnost každého státu vůči globálnímu

společenství. Již v roce 2015 OSN přijala 17 Cílů udržitelného rozvoje, jež navázaly na tzv. Rozvojové cíle tisíciletí zaměřené na problémy rozvojových zemí. Cíle udržitelného rozvoje se týkají všech států a každý může přispět k jejich naplnění.

Česká legislativa pamatuje na udržitelnost prostřednictvím Zákona o životním prostředí 17/1992 Sb., který definuje udržitelný rozvoj, jež má současným i budoucím generacím zachovávat možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižovat rozmanitost přírody a zachovávat přirozené funkce ekosystémů. Zákon zdůrazňuje též právo člověka na příznivé životní prostředí. Jak je vidno, legislativní rámec je již mnoho let nastaven.

Ale co je vlastně to zmiňovaná ESG?

„E“ Písmeno E značí Environmental. Interní auditor analyzuje environmentální rizika. Při zkoumání environmentální složky ESG u konkrétní společnosti je nutné vnímat rizika, která mají dopad na životní prostředí a Zemi jako takovou.

„S“ Tedy Social (sociální, společenská) rizika. Sociální složka souvisí s věcmi okolo lidí spojených s danou společností, jako je firemní kultura a problémy, které se týkají zaměstnanců, klientů, spotřebitelů či dodavatelů. Proces je nahlížen uvnitř i vně širší společnosti.

„G“ Klíčový prvek se týká corporate governance, což představuje právní, výkonné metody a postupy, které zavazují společnosti udržovat vyvážený vztah mezi firmou a těmi, kteří ji tvoří, tj. akcionáři, statutárními orgány, výkonným managementem, zaměstnanci a zákazníci, případně dalšími zainteresovanými osobami (stakeholders).

Výše uvedené řádky jsou velmi stručným náhledem na zkratku ESG.

Interní auditoři mají možnost se inspirovat, doplnit znalosti a sdílet své zkušenosti na ESG akademii na ČIIA. Letošní ESG akademie se konala na přelomu měsíců května a června a byla velmi kladně hodnocena účastníky, kteří si odnesli aktuální informace a zkušenosti od řady přednášejících odborníků. Pro rok 2023 se chystá pokračování ESG akademie.

Rizika ESG

Pro všechny tři oblasti ESG je ze strany interního auditu potřeba provést důkladnou analýzu rizik. Nesnadné je spočítat velikost ESG rizika, definovat dobu vzniku rizika. Řada institucí bojuje s nedostatek správných dat, potřebujeme data, která jsou srovnatelná, relevantní, správná, kompletní, a včasná.

Požadavky plynoucí z ESG musí řešit velkou skupinu oblastí, rizik. Níže se zamyslím jen nad malou skupinou rizik, ale mohou poskytnout potřebnou inspiraci těm, kteří se s ESG riziky teprve seznamují.

V oblasti životního prostředí stojí v popředí např. tato rizika:

1. Je firemní politika zaměřená na boj s klimatickou změnou? Jaké jsou plány řešení? Probíhá zveřejňování výsledků této snahy?
2. Jaké jsou konkrétní cíle pro snížení emise skleníkových plynů a transparentnost v oznamování, jak se dané instituci daří dané cíle splňovat?
3. Jaká je uhlíková stopa a její intenzita (znečištění a objem produkováných emisí)?

Pro oblast sociálních rizik by interní auditor měl věnovat pozornost těmto okruhům:

1. Chování firmy k zaměstnancům.
2. Nastavení systémů platů, odměňování, benefitů.
3. Systém vzdělávání a dalšího osobního rozvoje v instituci.
4. Prevence diskriminace, zejména sexuální obtěžování.
5. Nastavení politiky diversity a inkluze v rámci personální politiky, nabídka rovných příležitostí, tzv. férový přístup, principy spravedlivých postupů.
7. Etický výběr dodavatelů, odmítání zboží s podílem dětské práce.
8. Vstřícnost k menšinám apod.

V rámci vedení, řízení společností by se analýza měla zaměřovat například na:

1. Platy, bonusy a benefity manažerů.
2. Motivační kompenzace napojené na metriky, jež posilují dlouhodobou hodnotu byznysu, nikoliv jen krátkodobý růst příjmů.
3. Zda manažeři mají/nemají nárok na zlatý padák, případně nestandardní a ničím neodůvodněné odměny.
4. Diverzita představenstva a managementu.
5. Složení představenstva z pohledu nezávislosti či členství v jiných představenstvech, což může indikovat potenciální konflikt zájmů.
6. Zda je vedení společnosti veřejně známé, nebo veřejnosti utajené?

V každé instituci bude rozsah a hloubka definovaných rizik v oblasti ESG jiná. Jedno budou mít však společné, a to je boj s klimatickou změnou. Jedná se o primární důvod pro všechny evropské kroky na tomto poli. Vše ostatní je navazující a logicky provázané na skutečnou hrozbu, která se mění v řadě zemí na reálný boj lidstva o přežití. Možná bude stále skupina lidí, kteří si nepřipouští, nebo nechce připustit, že naše planeta Země je v ohrožení, a my lidé jsme její součástí a nelze oddělit existenci lidstva od existence samotné Země. Člověk si způsobil své problémy sám, a ze stejného důvodu musí i sám nalézt řešení svých problémů.

Ceny energií, vliv na ESG

Zde je možno uvést, že ceny energií jsou hybateli ESG změn na poli všech sektorů, rizika neufinancování nákladů na energie musí řešit každá domácnost, každá firma i veřejná správa, stát. Je velmi málo subjektů v rámci České republiky, resp. EU a jiných zemí západního světa, které by neřešily dopady cen energetických komodit.

Pro konkretizaci si dovoluji uvést pár reálných cen energií z trhu, tedy na burze, kde jsou energie obchodovány.

Spotová cena elektřiny na burze byla dne 14. 9. 2022 za cenu 500 EUR/MWh (cca 12 250 Kč).

Cena za plyn dosáhla dne 14. 9. 2022 hranice 203 EUR/MWh (cca 5 000 Kč).

Vláda se shodla na maximální ceně elektřiny a plynu pro domácnosti. Strop nastavila na 6 korun za kWh za elektřinu a 3 koruny za plyn. Ceny budou platit pro domácnosti i živnostníky od listopadu. Pro větší společnosti připravuje řešení.

Cena emisních povolenek v Evropské unii dne 14. 9. 2022 je na úrovni 72 euro (zhruba 1765 Kč) za tunu. Informovala o tom agentura Bloomberg. Upozornila, že elektrárny a továrny v EU nyní v důsledku omezených dodávek zemního plynu více

využívají uhlí a ropu. Evropský systém obchodování s emisemi ETS je hlavním nástrojem pro snížení emisí skleníkových plynů. Stanovuje limity celkového množství skleníkových plynů, které mohou vypouštět sektory v jeho působnosti, a zároveň umožňuje podnikům získat nebo zakoupit emisní povolenky, s nimiž lze podle potřeby obchodovat.

„Pracovník interního auditu by v každé organizaci měl aktualizovat plány interního auditu tak, aby byly naplněny potřeby jednat v souladu v oblasti udržitelnosti, ESG.“

To, že EU a řada dalších zemí nyní hodně využívá uhlí a ropu při výrobě elektrické energie, je přirozené důsledkem energetické politiky minulých let, kdy EU se napojila na zdroje energetických komodit z Ruska. Pokud jakákoliv instituce „sází na jednu kartu“, což je případ EU, tak je dopad relevantních rizik rovněž jednostranný. Pro interní audit je velkou výzvou každé

riziko koncentrace. Dále by interní audit měl věnovat pozornost rizikům strategickým a rizikům krizových scénářů.

Krizové scénáře

ESG je v dnešní době na křižovatce z pohledu odpovědných osob. Jedna skupina sděluje, že vše spojené s ESG se musí zastavit, protože svět je na hraně energetického kolapsu, a „vše zelené, udržitelné to jen zhoršuje“.

Druhá skupina říká, že právě nyní je obrovská příležitost pro realizaci ESG politiky v plném rozsahu, protože rychlost změn bude rozhodující. Já osobně patřím k této druhé skupině. Věřím, že současné české předsednictví EU v druhém pololetí roku 2022 bude doprovázeno moudrými závěry a zařadíme se mezi tahouny politiky ESG.

A jak je to ve vašich institucích? Jaká zjištění učinil interní audit? Kterým směrem půjdou vaši manažeři, ředitelé, vlastníci, odpovědné osoby?

Z pohledu interního auditora bych se pídil po stres testech, které by měly umět simulovat různé extrémní situace. Interní audit by měl ověřit připravenost organizace na krizi. Krizové řízení v každé vyspělé společnosti předpokládá, že taková instituce má pro krizové stavy připravené krizové plány. A v časech dostatku a blahobytu je teoreticky testuje, zdokonaluje. V dobách krizových organizace krizové plány implementuje. Dělo se tak i ve vašich organizacích v minulých letech? Je vaše instituce připravená na změny provázané s ESG?

Odpovědnost

Interní audit by měl věnovat energii i rizikům spojeným s odpovědností osob, které řídí v organizacích strategie, investice, rozvoj a zavádění ESG procesů.

Velkou váhu s sebou nese politické riziko, přesněji řečeno ty osoby, které jsou ve vrcholném vedení organizace. Další kus práce s politikou ESG je navázáno přímo na občany.

Některé firmy i v České republice jsou velmi odpovědné a jejich strategie je mnoho let spojená s politikou udržitelného rozvoje a praktické konání těchto organizací často naplnilo mnoho požadavků ESG již dříve.

ESG vše mění

S ESG je spojená celá řada nástrojů, procesů, v tomto článku není prostor pro širokou prezentaci dalších témat, tak alespoň ve stručnosti se zastavím u některých z nich. V reakci na rizika klimatické změny se Evropská unie rozhodla přijít s komplexní strategií, která má zajistit transformaci evropské ekonomiky a společnosti směrem k udržitelnosti. Green Deal neboli Zelená dohoda pro Evropu obsahuje ambiciózní cíle dotýkající všech oblastí evropského hospodářství.

„ESG je historická příležitost pro interní auditory.“

EU aktualizuje nástroje k naplnění Green Dealu

a) Taxonomie, jedná se o klasifikační systém, který určuje, jaké aktivity lze považovat za udržitelné. Taxonomie zatím obsahuje 98 aktivit v 9 oblastech, jde například o obnovitelné zdroje energie, elektromobilitu nebo energeticky efektivní budovy.

b) SFDR, je to Nařízení o zveřejňování informací v odvětví finančních služeb (SFDR), které investorům ukládá zveřejňovat, jak ve svých investičních rozhodnutích zohledňují udržitelnost.

c) NFRD je směrnice o nefinančním reportingu a CSRD směrnice by měla posléze nahradit směrnici NFRD. Aby se investoři mohli v otázkách udržitelnosti odpovědně rozhodovat, potřebují nejprve získat ESG data od firem. Firmy reportují informace o rizicích a dopadech na udržitelnost.

d) Reportovací standardy EU firmám vyjasní, jaká ESG data jsou klíčová a jak přesně je reportovat. Přijetí klíčového souboru standardů se očekává na podzim 2022, od roku 2023 pak evropské společnosti začnou shromažďovat a vyhodnocovat údaje o udržitelnosti v souladu se schválenými standardy.

A jak jste připraveni na ESG u vás?

Interní auditor se může zeptat prostřednictvím hodnocení udržitelnosti investice.

Udržitelná investice je investicí do hospodářské činnosti, které přispívají k dosažení environmentálního cíle měřeno například prostřednictvím klíčových ukazatelů energetické účinnosti, obnovitelných zdrojů energie, surovin, vody a půdy, ukazatele produkce odpadů a emisí skleníkových plynů a ukazatele dopadů na biologickou rozmanitost a ukazatele oběhového hospodářství.

Analyzujeme rizika ohrožující udržitelnost, je to environmentální, nebo sociální událost, nebo stav v oblasti řízení a správy společností, které by mohly mít skutečný nebo potenciálně zásadní negativní vliv na hodnotu investice.

Závěr

Pracovník interního auditu by v každé organizaci měl aktualizovat plány interního auditu tak, aby byly naplněny potřeby jednat v souladu v oblasti udržitelnosti, ESG. Společnosti, které jednají dle ESG standardů, rozhodně využijí nové příležitosti, rozvinou svou stabilitu, odolnost a celkově udržitelnou konkurenceschopnost. Takové organizace získají výhody

právě díky intenzivní a dlouhodobé spolupráci s interním auditorem. A je zde velká příležitost pro renesanci interního auditu. Ta spočívá v tom, že se interní audit může vrátit ke své podstatě, tj. poslání a vizi chránit kapitál, základní hodnoty organizace, a to nejen z finančního hlediska, ale i náhledem sociálních a environmentálních přínosů, které přinesou přidanou hodnotu nám všem v čase budoucím.

Velká část pracovníků interního auditu si klade otázku: „Je ESG samo o sobě riziko, nebo příležitost pro interní audit?“ Má odpověď zní jednoznačně, ESG je historická příležitost pro interní auditory. **ESG je velká šance pro lepší svět, ale výsledek ocení až následující generace.**

Na přelomu května a června letošního roku proběhl 1. ročník Akademie ESG. Registrovali jsme 10 účastnic, které vyhodnotily akademii za velmi zajímavou a přínosnou.

■ Velmi kladně hodnotím teoretické vs. praktické přednášky.

■ Samé jednotky nie sú známky, ktoré by dávali veľa možností na zlepšenie. Akadémia naozaj bola zostavená veľmi dobre a trochu nudné témy (pre mňa právne) i keď dôležité boli elegantne doplnené príkladmi a podané s vtipom. Chodím do ČIIA po rozumy roky, ale táto akadémia bola naozaj výborne zostavená.

■ Akadémie ESG poskytla obrovské množstvo informácií ohľadne problematiky ESG. Všetchni prednášajúci prokázali profesní znalosti v oblasti ESG na veľmi vysokej úrovni a hlavne boli veľmi sympatiční po ľudskej stránke. Moc ďakujem.

Další ročník pro vás připravujeme na jaro 2023. Sledujte náš web.

V případě dotazů nebo zájmu o realizaci u vás ve firmě kontaktujte paní Terezu Bubnikovou (bubnikova@internaudit.cz).

Akademie ESG se poprvé konala na přelomu května a června 2022 a sklídila velmi pozitivní ohlas